21 Μαρτίου 2015

Γενικές προϋποθέσεις για τη μελέτη του Ευαγγελίου

Ορθοδοξία και Ορθοπραξία / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Ορθόδοξη πίστη

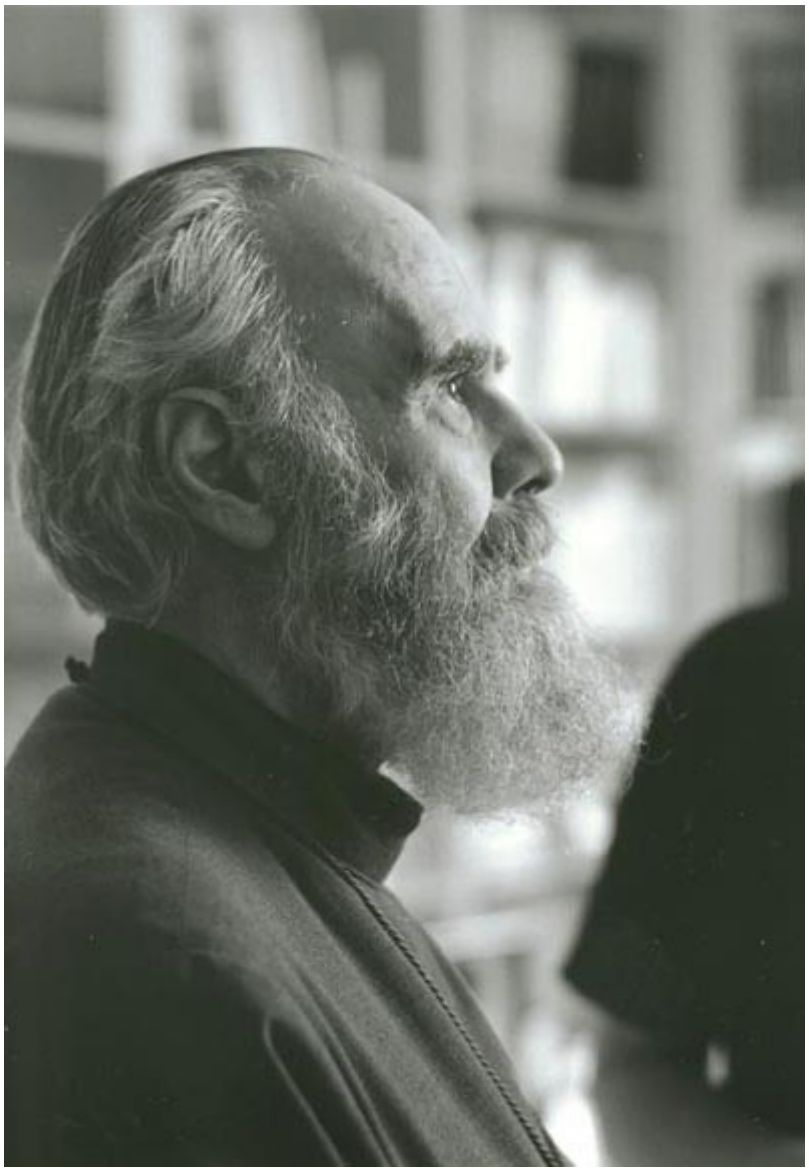

(† Μητροπ. Αντωνίου Μπλουμ)

Θα ήθελα να πω λίγα λόγια σχετικά με τον τρόπο ανάγνωσης του Ευαγγελίου. Είναι πολύ σημαντικό να τον γνωρίζουμε προκειμένου να καταπιαστούμε με αυτό. Θα ξεκινήσω δείχνοντας πως μπορεί κάποιος να το διαβάσει όταν είναι μόνος του, στο «ταμιείον» του... Είναι αυτονόητο ότι οφείλω να λάβω υπ' όψιν το γεγονός ότι πολλοί δεν έχουν το Ευαγγέλιο στα χέρια τους, έτσι ώστε, πριν προχωρήσω στο πρώτο σχόλιο, ν' αναγνώσω το χωρίο στο οποίο αναφέρομαι.

Η πρώτη προϋπόθεση ώστε ν’ αποκομίσουμε πραγματικά οφέλη από μία τακτική μελέτη του Ευαγγελίου είναι φυσικά να υιοθετήσουμε μία στάση τιμιότητας απέναντί του· δηλαδή να το προσεγγίσουμε με ειλικρίνεια και ευθύτητα, όπως ακριβώς επιχειρούμε να μελετήσουμε την οποιαδήποτε επιστήμη· ν’ απαλλαχτούμε από κάθε μεροληπτική κρίση και μόνο αφού έχει «μιλήσει» μέσα μας το αντικείμενο της μελέτης μας, να προ-σπαθήσουμε να κατανοήσουμε το βαθύτερο νόη-μα του λόγου του. Είναι λοιπόν απαραίτητο ν’ ασχοληθούμε με την ανάγνωση του Ευαγγελίου εντελώς αμερόληπτα, κινούμενοι από μία και μόνη επιθυμία: την ανακάλυψη της αλήθειας, την κατα-νόηση των νοημάτων του λόγου και τη διαμόρφω-ση μιας ακέραιης συνείδησης σαν κι αυτή που οφείλουμε να έχουμε όταν καταπιανόμαστε με την οποιαδήποτε επιστημονική δραστηριότητα.

Αν διαβάζουμε το Ευαγγέλιο κατ’ αυτό τον τρόπο, με ειλικρίνεια και εντιμότητα, μ’ ανοιχτό μυαλό, χωρίς καμία προκατάληψη, θα φτάσουμε αναπόφευκτα και σε χωρία που θα ξυπνήσουν διάφορες αντιδράσεις στη ψυχή μας. Κάποια σημεία του κειμένου παραμένουν ακατανόητα, σαν να είναι ξένα για μας, μπορούμε να τα κατα-γράψουμε και να τα προσπεράσουμε, συνεχίζο-ντας την ανάγνωση και περιμένοντας τη στιγμή που θα έχουμε ωριμάσει αρκετά, ώστε να διεισδύσουμε καλύτερα στο νόημά τους. Άλλα χωρία είναι δυνατόν να μας δυσαρεστήσουν («Δεν συμ-φωνώ με τούτο το χωρίο, δεν μπορώ να το απο-δεχτώ …»). Μπορεί επίσης να ανακαλύψουμε ότι το Ευαγγέλιο κι ο ίδιος μας ο εαυτός δεν συμφω-νούν πραγματικά. Θα υπάρξουν όμως και ορι-σμένες περικοπές που θ’ αντηχήσουν χωρίς δυσκολία σ’ όλη μας την καρδιά, σ’ όλη μας τη ψυχή, θα υπάρξουν χωρία που θα συγκλονίσουν τον εσωτερικό μας κόσμο, θα μας φανούν τόσο όμορφα, τόσο γεμάτα με νόημα, που θα θέλαμε να φωνάξουμε: Ως «θαυμαστός… ο Κύριος»! Αυτά τα χωρία σημαίνουν ότι ενωνόμαστε με τον Θεό, ότι η προσεκτική μελέτη μάς οδηγεί στα βάθη του Θεού, στη γνώση της ιδίας της ύπαρξής Του, στη διάκριση της φύσης των σκέψεών Του, των συναι-σθημάτων Του, των δεσμών Του μαζί μας.

Τότε λοιπόν ανακαλύπτουμε μέσα μας ένα βάθος για την ύπαρξη του οποίου ήμασταν εντελώς ανυποψίαστοι. Σ’ αυτό το βάθος ο Θεός και εμείς γινόμαστε ένα, κατανοούμε, αγαπάμε, βρισκόμαστε σε αρμονία ο ένας με τον άλλο. Κι όταν συμβαίνει αυτό, ανοιγόμαστε προς τους εαυτούς μας μ’ έναν εντελώς πρωτόγνωρο τρόπο, και αρχίζουμε να γνωρίζουμε και να κατανοούμε τον Θεό. Αυτή είναι η πρώτη προϋπόθεση για την ανάγνωση του Ευαγγελίου: να είμαστε έτοιμοι να λειτουργήσουμε χωρίς φόβο, με απόλυτη τιμιότητα και ανοιχτό μυαλό για ό,τι θα συμβεί, για ό,τι θα συνειδητοποιήσουμε, γι’ αυτό που θα πλημμυρίσει τη ψυχή μας με χαρά και ενθουσιασμό, και που θα μας εμπνεύσει τη θεωρία του κάλλους, κι ακόμη περισσότερο, την έμπρακτη εφαρμογή όσων ανακαλύψαμε εν τω

Θεώ και εν ημίν μέσα από το Ευαγγέλιο.

Για ν’ αποκομίσουμε κάποιο όφελος από τη μελέτη του Ευαγγελίου, πρέπει να δείξουμε συνέπεια και επιμονή. Όποιος, αφού διάβασε μια περικοπή, αποφανθεί «αυτό το κείμενο δεν μου λέει τίποτε, κατά βάθος δεν μ’ ακούμπησε, δεν άξιζε τον κόπο η μελέτη», εκείνος δεν θα φτάσει ποτέ στο σημείο, ώστε οι λόγοι που ανάβλυσαν από την καρδιά του Θεού να εναρμονιστούν με τη δική του καρδιά.

Όπως είπα στην αρχή, πρέπει να είμαστε προ-ετοιμασμένοι ότι θα πέσουμε και σε χωρία που θα μας φαίνονται ολότελα απόμακρα· άλλα θα μας χτυπήσουν και θα πονέσουμε, ενώ μόνο ένας μικρός αριθμός θα αγγίξει το βάθος του είναι μας. Αν όμως επιμείνουμε στη μελέτη μας, αν στοχα-στούμε έντονα τους λόγους των οποίων γίναμε αποδέκτες, θα καλλιεργήσουμε σιγά-σιγά τη ψυχή μας, θα την προετοιμάσουμε για μία νέα κατανόηση. Μια παραβολή του Ευαγγελίου μάς λέει ότι, όταν ο σποριάς ρίξει το σπόρο του στη γη, ένα μέρος πέφτει στο δρόμο, ένα άλλο μέσα στ’ αγκάθια, ένα ακόμη σε πετρώδες έδαφος και τέλος ένα πέφτει στη γη την αγαθή που έχει τη δυνατότητα να δώσει καρπό. Κάθε μέρα, ο καθέ-νας μας συμβαίνει να μοιάζει με το ένα ή το άλλο, μ’ ένα πετρώδες μονοπάτι, ή με γη αγαθή έτοιμη να δεχτεί τον σπόρο διά του Ευαγγελίου. Και μπορεί σήμερα η μελέτη μας ν’ αποβεί άκαρπη. Αν όμως επιμείνουμε σ’ αυτή, μολονότι είναι αφηρημένη και απρόσεκτη και εμείς δεν επιτρέπουμε να μας διαπεράσει, τότε θα την επαναλάβουμε αύριο, και ξανά την επόμενη μέρα: θα φτάσει η στιγμή που ξαφνικά θα φανεί ότι στην πραγματι-κότητα ο σπόρος έχει πέσει σε τέτοιο βάθος που μας εμποδίζει να παρατηρήσουμε το φύτρωμά του. Και μόνο ύστερα από κάποιο χρονικό διά-στημα, θα συνειδητοποιήσουμε ότι αυτό που μας φαινόταν μακρινό κι ακατανόητο, έχει απότομα αρχίσει ν’ αυξάνει, το λιβάδι πρασινίζει, η σοδιά μεγαλώνει. Κι αυτό είναι το πρώτο σημείο.

Στη συνέχεια, καλούμαστε να διαποτιστούμε από το νόημα του Ευαγγελίου, δηλαδή να βεβαι-ωθούμε ότι διαβάζοντάς το, κατανοούμε ορθά το γραφόμενο. Αν μια περικοπή μάς φαίνεται ακατανόητη, γιατί υπάρχουν λέξεις ξένες ή παρωχημένες για μας, οφείλουμε να καταβάλουμε προ-σπάθεια για να συλλάβουμε το νόημά της, να καταφύγουμε σ’ ένα λεξικό ή να ζητήσουμε τη βοήθεια κάποιου. Η ουσία είναι να ορίσουμε ορθά τη σημασία τους, γιατί στον βαθμό που θα τις κατανοήσουμε σε βάθος, θ’ αγγίξουν το εσωτερικό της ύπαρξής μας, αλλιώς θα παραμείνουν στην επιφάνεια.

Τακτική ανάγνωση του Ευαγγελίου επιβάλλεται για όλους. Το καλύτερο είναι να το διαβά-ζουμε το πρωί, όταν οι σκέψεις δεν έχουν ακόμη σκορπίσει. Για να γίνει όμως αυτό, δεν αρκεί να πάρουμε το βιβλίο, να καθίσουμε, και να περιμένουμε να ξεκινήσουμε. Πρέπει να σταθούμε ενώ-πιον του Θεού και να πούμε: «Κύριε, τώρα

πρό-κειται να διαβάσω το Ευαγγέλιο, όπου εξιστορείται η ζωή του Κυρίου μας και Σωτήρα Ιησού Χριστού. Καθένας από τους λόγους Του είναι λόγος αιώνιος, λόγος που απευθύνεται σε μένα προσωπικά. Ευλόγησέ με, βοήθησέ με να ελευθερώσω τον νου μου, ν' ανοίξω την καρδιά μου. Βοήθησέ με να μη φοβάμαι, καθώς οπωσδήποτε θα συναντήσω περικοπές που θα με "υποχρεώσουν" ν' αλλάξω τη ζωή μου, ν' αλλάξω τη συμπε-ριφορά μου προς τους ανθρώπους ή και προς τον ίδιο μου τον εαυτό, και τούτες οι αλλαγές με τρομάζουν. Βοήθησέ με να γίνω γενναίος, τολμηρός και συνάμα συνετός...».

Τέλος είναι αυτονόητο ότι το Ευαγγέλιο πρέ-πει να διαβάζεται χωρίς βιασύνη. Ένα καλό βιβλίο διαβάζεται με αργό ρυθμό. Όταν έρχεται ένας φίλος, τον ακούμε με προσοχή, χωρίς να ευχόμαστε να τελειώνει σύντομα όσα έχει να μας πει, ώστε να σηκωθεί να φύγει. Με τον ίδιο τρό-πο οφείλουμε να φερόμαστε προς τον Σωτήρα μας Ιησού Χριστό, που τούτη τη στιγμή στέκεται μπροστά μας, μάς απευθύνει προσωπικά το λόγο, μοιράζεται μαζί μας τις σκέψεις και τα συναισθήματά Του. Μας προσκαλεί σε μία νέα ζωή, τη ζωή που αυτός γεύεται. Είναι η αιώνια ζωή, ήδη δεδομένη σήμερα στον χρόνο και τον χώρο. Να διαβάζουμε λοιπόν χωρίς πίεση. Μικρή σημασία έχει αν θα διαβάσουμε ένα εκτενές ή ένα σύντομο απόσπασμα, ή αν θα μας πάρει πολύ ή λίγο χρόνο. Ας συλλογιστούμε πόσο αργά δια-βάζουμε, όταν η ανάγνωση ενός βιβλίου ποίησης μάς έχει συναρπάσει, τονίζοντας την κάθε λέξη και με πόση προσοχή αφουγκραζόμαστε το μέτρο και την ηχώ των στίχων! Με τον ίδιο τρόπο αρμόζει να διαβάζουμε το Ευαγγέλιο. Μιλάει ο Θεός· θα φτάναμε ποτέ στο σημείο να Του πούμε: «Τελείωνε, έχω και άλλα πράγματα να κάνω»; Όχι, πρέπει να μείνουμε με τον Θεό.

Και πριν ν' απομακρυνθούμε, πριν να επιστρέψουμε στις καθημερινές ασχολίες μας, ας κάνου-με μία παύση, ας σταματήσουμε να διαβάζουμε ή να σκεπτόμαστε οτιδήποτε, κι ας καθίσουμε σιωπηλοί. Ας παραμείνουμε στη σιωπή για πέντε λεπτά τουλάχιστον, ας παραδοθούμε στην ησυχία που απλώνεται στο δωμάτιο, και που ίσως κατα-λαμβάνει το νου και τη ψυχή μας. Και μετά, ας σηκωθούμε και ας πούμε: «Κύριε, ευλόγησε την είσοδό μου σε τούτη την καινούργια μέρα. Απλώνεται μπροστά μου, ανείδωτη, σαν μια χιο-νισμένη πεδιάδα. Αξίωσέ με ν' αναζητήσω την τύχη μου σ' αυτή και να μην αφήσω εκεί ίχνη πονηρά και ανάξια για Σένα και για μένα. Ευλόγησέ με· όλη τη νύχτα κοιμήθηκα σαν να ήμουν νεκρός, και τώρα ανασταίνομαι πάλι κι αρχίζω μια καινούρια ζωή...».

Μ' αυτούς τους λόγους να πορεύεσαι στη ζωή.

Θυμάμαι ποιός ήταν ο αντίχτυπος που είχε για μένα το Ευαγγέλιο όταν το διάβασα για πρώτη φορά, και ποιούς καρπούς έδωσε στη ψυχή μου. Ασφαλώς δεν έζησα τη ζωή μου σε ύψος αντίστοιχο με τους λόγους του Ευαγγελίου, το γεγο-νός αυτό

όμως δεν εμπόδισε ν’ αποτελεί για μένα πηγή έμπνευσης και αγαλλίασης. Το θεωρώ μάλιστα ως το άριστο, το πλέον αξιόλογο και θαυμάσιο απ’ όλα τα βιβλία που μου δόθηκε η ευκαιρία να διαβάσω στη ζωή μου.

(Antony Bloom, Συνάντηση με τον ζωντανό Θεό, εκδ. Εν πλω, σ. 16-25)